

Eesti lühiajaline filmitäht Euroopas

VILJANDIMAAL SÜNDINUD EKSOOTILISE VÄLIMUSEGA BRÜNETIST HILDA ANSOST TÖÖTAS NII MÕNEGI ARVATES SIRGUDA ESIMENE EESTLASEST FILMITÄHT. PARAKU PIDI UUDISLEHT 1930. AASTAL KIBEDALT TÕDEMA: «KÕIK SUURED JUTUD ANSO HIIGLAKARJÄÄRIST ON VAID BLUFF. SAKSA FILMILEHTEDES POLE TEMAST KUNAGI ÜHTEGI SÕNA KIRJUTATUD.»

Tumedapäine lihtsate maajuurtega Hilda Anso, kelle vanemad pidasid Mulgimaal talu, oli kõigest 22, kui filmimaailmas näisid kõik ukсед talle valla. Võtnud endale kõlava lavanime Ary Anso, sai ta 1923. aastal rolli salakaubavedajate elust rääkivas draamafilmis «Roheline Manuela», kus mängis temperamentset mustlannat Toniaat kõrvuti saksa filmikuulsuste Wilhelm Dieterle, Lucie Labassi ja Josef Winteriga. Film jooksis menukalt ka Eestis.

See oli suur edu kõigest aasta eest Saksamaale sõitnud noorele naisele, kes oli Tartus Puškini-nimelise tütarlaste gümnaasiumi õpilasena pidanud iseseisvalt toime tulema väikese majakese kostikorteris.

Pärast seda, kui Hilda oli 16-aastasena esimest korda Suure-Jaani tuletõrje peol lavale astunud, süttis tema hinges unistus saada näitlejaks. Ema võitles sellele küll ägedalt vastu, kuid ristisa helilooja Artur Kapi soovitusel ja venna rahalisel toel sõitis ta 1921. aasta suve lõpul Tallinna, kus Estonia teater korraldas uute lavajõudude leidmiseks eksamit.

30 näitlejahakatisest jäid sõelale vaid kaks, nende seas Hilda Anso. Leping Estoniaga kindlustas vaid ligi 4000-margase kuupalga ja hädapärase toiduraha. Etendusteks vajalikud tualetid tuli tolle aja tavade kohaselt muretseda enda kulul. Koduta, tihti teatris ööbides ja nälgides oli tal ainult üks siht: saada mingigi osa, et näidata oma võimeid.

Esimene tõsisem etteaste Estonias oli Ansol «Wilhelm Tellis», kus ta mängis Bertha von Bruneckit. Erna Villmeri lavastatud Aristophanese «Lysistratas» sai Anso aga peaosa. Arvustused olid üksmeelselt tunnustavad: kriitikud soovisid teda edaspidi näha osades, kus «avaneks võimalus väljendada oma dramaatilist talenti».

Ent siis pörkas noore näitleja anne Estonias valitsenud intriigidega. Pärast esimesi õnnestunud esinemisi ei saanud ta enam ühtegi kandvamat osa. Kuid trotslik kunstnikuhing ei andnud alla. Anso otsustas õnne proovida filmis.

ORJANA SUPLUSSTSEENIS

5. augustil 1922 alustas 21-aastane Anso reisilaeval Ariadne teekonda Stettinisse, kust sõitis rongiga Saksamaa pealinna.

Postimees Arter

03.08.2019

Heily Reinart

88000

18

Estonia teater

Berliin tervitas mantlita rändajat, kel taskus kõigest viis dollarit, vihma ja maailmalinna käraga. Tuli hakata kiiresti tööd otsima. Neli päeva pärast saabumist läks Anso Austriast pärit režissööri Richard Oswaldi stuudiosse. Seal ilmus ühtäkki kes teab kust tema kõrvale tuntud näitleja Conrad Veidt. Nähes võõra abitust, küsis Veidt osavõtlikult: «Noh, väikseke, mis teie südant vaevab?» Kuulnud, et neiu soovib filmi saada, naeratas Veidt, ulatas talle oma nimekaardi ja juhatas seejärel Oswaldi juurde. Saanud omakorda Oswaldilt soovitusel, läks Anso Gloria filmiühingusse, kus ta väljaspool järjekorda jutule võeti. Proovivõtetega teenis ta seitsme kuu pikkuse lepingu, mis kindlustas Eesti vääringus ligi 90 000-margase kuupalga.

Pärast lepingu allkirjastamist andis ootamatust õnnest joovastatud Anso oma viimase taskuraha tänavanurgal seisnud sõjainvaliidile ja marssis kinoateljsest jalgsi 25 kilomeetrit oma elukohta.

Algas vaheldusrikas filminäitleja elu, mille esimeseks suuremaks elamuseks kujunes reis Ungarisse, kaasas ekraanitähte väärivad suured kohvrid. Estonias läbi elatud viletsused ja Berliini eksikäigud näisid kurja unenäona. Nüüd ümbritses Ansot suurilma luksus ja elegants. Orient Ekspress viis UFA filmistuudio näiteseltskonna esmalt Viini ja sealt edasi Budapesti, kus asuti elama Margarete saarel Grand Hotelli. Sealt sõideti «Rohelist Manuelat» filmima mägedesse.

Oma esimeses osas tuli Ansol kehastada närudesse riietatud mustlasplikat, kes ratsutas metsiku hobuse seljas. Iga väljasõidu eel tuli teha elukindlustus, mis jättis mulje, nagu valmistutaks lahinguks, kust tagasitulek on küsitav.

Paraku sai Anso, kes seni oli unistanud filmist kui kunstist, peagi aru, et näitlejale on filmimine ainult vabrikutöö, mis kunstiliselt ei paku midagi nimetamisväärset. Võttepäevad, kus tuli töötada sügisese vihma tõttu soiseks muutunud lagendikel, ja seda ka pimedas, osutusid kurnavaks.

1924. aastal esines Anso UFA filmis «Karistus», mis müüdi Ameerikasse, ilma et see oleks Euroopa kinolinadele üldse pääsenud. Saksamaal järgnes veel kaks filmi, sh «Tee jõule ja ilule», mille Päevaleht tituleeris kehakultuuri apoteosiks. Ansot näeb seal naisorjana ühes suplusstseenis.

VALUS KUKKUMINE

Anso viimaseks filmiks jäi 1926. aastal vene lavastaja Aleksandr Razumnõi Sitsiilias vändatud «Üleliigsed inimesed». Tema filmiosa jäi küll vähemärgatavaks, ent seeest tõi pöörde ellu tutvumine šarmantse preisi härrasmehe Hans Siebert von Heisteriga, kes kuulus radikaalsesse kunstnike ühendusse, kelle tööd pidid toetama sotsialistlikku revolutsiooni Saksamaal. Kergest armumängust kasvas välja vastastikune sümpaatia.

Tumedapäisest Mulgimaa tüdrukust sai paruness von Heister.

Hans von Heister oli jõukas ja seltskonnas mõjukas mees, liiati tiitliga. Seega langesid teelt kõik takistused, mis oleks seni tõkestanud Anso siirdumist teatrilavale. Ometi tuli teatrisse pääsemise nimel teha suurt ja sihikindlat tööd. Kõigepealt tuli perfektselt omandada saksa keel ning seejärel täiendada näitlemisoskusi. Ainult andest poleks piisanud.

Alles 1928. aastal julgus Ary Heister astuda lavale klassikalistes draamadest, nagu Wilde'i «Salome», Dumas' «Kameeliadaam», Ibseni «Nora» ja «Hedda Gabler», Schilleri «Thurandot» jt. Väidetavalt, nagu kirjutasid tollased lehed, olevat ta leidnud tunnustamist «Saksamaa tähtsamates linnades oma haruldaset hingestatud mängu ja elamuste jõulise väljendusega».

1929. aastast alates andis Ary Heister pikemaid intervjuusid ka Eesti väljaannetele. Tema nimi hakkas sünnimaal taas rohkem kõlama ja teisedki väljaanded hakkasid kajastama tema tegemisi.

1935. aasta usutluses Uus Sõnale pihtis ta: «Ma tahan veel kord oma elus astuda Eestis lavale. Tahaksin kord esineda Estonias kui näitleja, kellele lava juba midagi pookinud külge. Mul on kindel kavatsus tulla kevade poole jälle Eestisse ja püüda hankida Estonia saal mõneks õhtuks... Loodan, et kui selles asjas sakslased pöörduvad eestlaste poole, siis neile tullakse vastu.» Paraku plaaniks see jäigi.

1939. aastal, kui Saksamaa alustas Teist maailmasõda, ei saanud Ary Heister oma uuele kodumaale jääda. Selles võis oma osa olla ka tema eksootilisel välimusel ja tõmmul verel, mis ei sobinud esindama aarialaste rassi. Ilmselt polnud tal võimalik enam teatris tööd saada ja näib, et lagunes ka abielu, sest 1939. aastal pöördus ta üksi tagasi Eestisse. Talvel kukkus ta nii õnnetult, et murdis jalaluu ning pidi veetma kolm kuud Tallinna keskhaigla seinte vahele. Seejärel taandus ta Tindi tallu oma vana ema seltsi. Kuhu viisid Ary Heisteri alias Hilda Anso teed pärast ilmasõda, saate lugeda Postimehe veebist.

Hilda Anso 1921. aastal Estonias lavastatud Aristophanese «Lysistrata» peaosas.

HEILY REINART

